

Sense **vei** a les escoles de França

Amb l'inici del curs escolar, França ha començat a aplicar la llei que prohibeix assistir a classe exhibint símbols religiosos. Una llei que molts musulmans francesos –religiosos o no– rebutgen, però que el Govern considera necessària per a defensar el laïcisme de la República.

Dos mesos després de l'inici del curs a França, les escoles han començat a aplicar realment la llei sobre el laïcisme. Les primeres expulsions definitives de noies que s'han negat a treure's el vel s'han produït a mitjan octubre per ordre dels consells de disciplina. De moment, segons fonts del Ministeri d'Educació, hi ha unes 70 alumnes que podrien ser excloses en les properes setmanes per resistir-se a complir la llei. Però aquestes no són les úniques afectades per la mesura. També hi ha conflictes amb alguns estudiants sikhs que no volen prescindir del turbant i alumnes aferrats a la kippa, encara que aquests gaudeixen d'una alternativa a l'escola pública: les escoles concertades jueves, més generalitzades al territori francès que no les musulmanes.

Des dels primers dies d'escola, els alumnes que es neguen a descobrir-se els cabells són apartats de la resta dels companys en una classe separada i, ni tan sols poden sortir al pati a la mateixa hora que la resta. Fins i tot l'alcalde de Montreuil, als afores de París, s'oposa a deixar que les mares amb vel vagin a buscar els fills a la sortida de l'escola. El primer dia de curs es van produir escenes tan folklòriques com alumnes que van acudir a classe amb el mocador musulmà i una perruca a sobre, o una altra amb un mocador transparent o, fins i tot, una noia que es va rapar els cabells. Aquests són els primers efectes de la llei sobre el laïcisme, aplicada enguany per primera vegada.

La llei prohibeix portar qualsevol signe de tipus religiós ostensible a les escoles públiques. Per ostensible s'entén el mocador musulmà, la kippa jueva, els turbants indús o les creus de mida desproporcionada. L'objectiu de la llei, aprovada el 15 de març passat, segons la Comissió Stasi, que va estudiar durant uns mesos l'estat de la qüestió, és preservar el laïcisme a l'escola després que l'any anterior s'hagués constatat un augment de noies que portaven el vel. Però lluny de fer consens, la llei ha dividit la societat francesa.

El nou debat sobre el laïcisme a l'escola i els valors republicans va començar ara fa un any quan dues alumnes van ser excloses d'una escola d'Aubervilliers, al nord de París, per portar el vel a l'escola. Dues germanes musulmanes de pare jueu i mare catòlica. Aquesta mesura va resultar un escàndol per a alguns i una satisfacció per a altres. El Govern va decidir que aquest hàbit (portar el mocador) constituïa un atac al laïcisme, tan arrelat a la societat francesa, i que s'havia de regular perquè l'escola laica estava en perill. L'entrada en vigor de la llei a començament de setembre es va fer amb una calma relativa perquè va coincidir amb el segrest dels dos periodistes a l'Iraq. L'Exèrcit Islàmic de l'Iraq amenaçava França d'executar Christian Chesnot i Georges Malbrunot segrestats des del 20 de setembre, si no es retirava la llei. En aquell moment, totes les organitzacions musulmanes franceses que s'havien mostrat contràries a la llei van fer

Alma Levi i la seva germana lila han estat les primeres noies musulmanes expulsades d'un centre educatiu francès per portar vel, una pràctica que, a més d'infringir la llei que vol assegurar el laïcisme de la República, els impedeix realitzar activitats esportives.

sorgir un altre element de la seva identitat: la seva pertinença a la República, i van demanar a la comunitat musulmana que acatés les lleis. Així ho van recollir els mitjans de comunicació nacionals i internacionals posant de relleu la unitat de la República davant la barbàrie terrorista.

Un pilar de la República francesa. Per als francesos la República es basa en el laïcisme. Va ser l'any 1905 quan es va promulgar la primera llei que assegurava la llibertat de consciència dels ciutadans. Es podia ser religiós, agnòstic o ateu sense ser afavorit o desafavorit. El laïcisme es convertia en un llegat de la revolució francesa i en un element constitutiu de la nació i de la ciutadania. Era el temps de la III República, una època caracteritzada per un anticlericalisme feroç que es va traduir, entre d'altres aspectes, en el tancament de més de 3.000 escoles que gestionava

l'església i en la ruptura de les relacions amb el Vaticà.

Cent anys després, els defensors de la llei veuen perillar, amb l'increment del nombre de noies amb mocador, un dels pilars republicans: el laïcisme, que permet la llibertat de l'esperit, i temen el creixement de l'islamisme radical. Els mitjans de comunicació han influït molt en la imatge que s'ha donat de les noies amb vel. Segons explica un càmera de la cadena francesa M6, han tendit a exagerar el nombre de noies amb el mocador musulmà i a deformar la realitat, i això ha provocat una certa alarma social a França: la islamització de les escoles, la relació causa-efecte entre la intifada i l'ús del vel a escola.

La llei ni tan sols ha fet consens entre els partits polítics situats més a l'esquerra, com ara Lutte Ouvrière (LO), i la Ligue Communiste Revolutionaire, (LCR). Els primers aproven la llei perquè s'ha d'evitar que es generalitzi l'ús

del mocador, que significa la inferioritat de la dona. Els segons s'hi oposen perquè amb la llei s'estigmatitza una part de les joves musulmanes, que prou feina tenen per intentar integrar-se.

L'oposició a aquesta llei s'ha focalitzat en les organitzacions religioses musulmanes, que hi veuen un atac a les llibertats individuals, però hi ha un bon nombre d'associacions laiques que es mostren contràries a aquesta mesura prohibicionista, com ara la Lliga pels Drets dels Homes, la Lliga de l'Ensenyament o el Moviment contra el Racisme i per l'Amistat entre els Pobles, i també les principals organitzacions de professors i pares d'alumnes. Totes aquestes organitzacions coincideixen a dir que la llei provoca una exclusió i significa un atac a les llibertats individuals. Segons diuen, és l'escola la que ha de ser laica, i no els alumnes, als qui s'ha de garantir llibertat de religió i de pensament.

L'hivern passat es van succeir les manifestacions dels musulmans francesos contra la llei que prohibeix exhibir símbols religiosos en l'escola pública.

El vel islàmic a la moda. Ara bé, tant els uns com els altres veuen en el mocador un element purament religiós. És pertinent, però, preguntar-se si hi ha d'altres aspectes més enllà de la religió que cal tenir en compte a l'hora d'explicar el fenomen. Normalment les noies que porten el mocador viuen als afores de les grans ciutats on hi ha una gran concentració de famílies immigrades musulmanes. En molts casos, les noies que el porten no tenen cap precedent a la família, i fins i tot algunes ni tan sols són musulmanes practicants. El mocador musulmà no solament és un signe religiós sinó també un element de moda. Al Marroc s'organitzen desfilades de moda especialment dedicades als mocadors. Si bé alguns pensen que el mocador continua essent sinònim d'inferioritat de la dona respecte a l'home i signe d'integrisme religiós, altres s'emparen en el relativisme cultural i parlen de modernitat pròpia dels països del Magrib. Per què quan es veu una dona musulmana amb els cabells coberts es parla d'islamisme i retrocés i quan es veu una dona africana amb els cabells coberts es parla de fet cultural i d'interculturalitat?

Per a alguns sociòlegs francesos es tracta d'una recerca d'identitat; els individus que pertanyen a la mateixa condició social busquen la distinció a través

de productes de massa. El vel entraria dintre d'aquesta pràctica de consum instrumentalitzada pels joves per construir la seva identitat i per resistir-se a la cultura dominant. Una pràctica amb què els laics més convençuts no estan d'acord perquè per a ells no hi pot haver diferències socials a les escoles. Per Gérard Prévost, de l'Institut Magreb-Europa de la Universitat de Saint Denis, vivim una situació de transnacionalisme i, per tant, hi ha una transformació de la societat "ens hem de plantejar si acceptem o no la mundialització, és impossible pensar que regulant la penetració de signes distintius religiosos aquests es poden suprimir. Es podria fer si no visquéssim en una situació transnacional. El que s'ha de fer és entaular processos de diàleg i d'intercanvis", afirma.

Els intel·lectuals estan dividits. Alguns diuen que s'ha de recórrer a les fonts de la República i recrear un model únic d'integració. Altres pensen que s'ha de tenir en compte l'evolució de la societat i fer un lloc als comunitarismes i als particularismes, fins i tot si aquests són religiosos, com es fa als països anglosaxons. És a dir, poder ser francès, musulmà i fabricar sabates. El model d'integració francès ha estat, en molts casos, un exemple per a altres estats europeus on la immigració és un fenomen molt més

recent, com ara Itàlia o a l'estat espanyol, però també ha rebut moltes crítiques que l'acusen de ser assimilacionista, segurament per la seva tradició colonialista. Efectivament, hi ha una certa tendència contrària a la penetració musulmana en l'espai públic, una resistència d'origen ideològic democristià que es palpa en el discurs d'alguns polítics de la dreta i del centre i que correspon a la defensa de França i d'Europa com a territoris de tradició cristiana. Un discurs que s'ha adoptat també en la qüestió sobre l'entrada de Turquia a la Unió Europea i que es va confirmar el dia del debat a l'Assemblea Nacional Francesa. François Bayrou, líder del partit de centre UDF, va afirmar reiteradament que l'Europa occidental es basa en Roma, Jerusalem i Atenes, oblidant-se així de l'imperi otomà i del califat de Còrdova.

Vel a les aules virtuals. Algunes de les noies que han estat excloses arran de l'aplicació de la llei han optat per inscriure's al Centre d'Ensenyament a Distància i estudiar des de casa. A França, l'escola no és obligatòria, però sí que ho és l'ensenyament. D'aquesta manera, els nens poden seguir una formació dispensada per una persona adulta fora del programa estatal sense estar escolaritzats amb un control del rectorat. Una pràctica que havia tingut molt èxit després de la revolució del Maig del 68. Aquesta alternativa podria prendre força entre la comunitat musulmana, però hi ha un perill evident: que les noies es quedin a casa sense continuar els estudis.

Moltes de les alumnes afectades i fins i tot els seus companys de curs es pregunten per què molesta tant el vel. Una tradició que no solament és de domini musulmà, ja que cal recordar que la Verge Maria sempre apareix velada en les imatges i Maria Magdalena sempre amb els cabells deslligats i que, fins fa molt poc, les dones entraven a les esglésies amb el mocador. També ens hauríem de preguntar per què les religions monoteistes tenen aquesta fixació pels cabells, però aquest segurament és un altre debat.

Aïda Palau Sorolla
(París)